

פטירתו, בירתא דסטיא איכא בבבל, היום סרו מאחרי המקום, דאקפי פירא בכוורי בשבתא ואזיל וצדו בהו בשבתא, ושמתניהו ר' אחי ברבי יאשיה, ולכאורה למאי הילכתא ניבא דבר זה, אלא להשמיע, דאפילו אם נראה לחכמים שמפני שהן מנדין ומחרימין מאן דהוא, ובשביל כך יצא לתרבות רעה, לא יניחו בעבור זה מלדון ומלעשות כהלכה.

במ"ז (שם סק"א), הוכיח מדברי הגמרא שלפנינו שאמרו שלא ידחה אחר אבן הנופלת, ויש לדרוש קל וחומר, ומה כאן שכבר נעשה כומר לעבודת כוכבים, בכל זאת הזהירה תורה בקום ועשה שחייבין לפדותו, כל שכן היכן שלא התחיל לעבוד בודאי שצריכים אנו להזהר לפחות בשב ואל תעשה לא לעשות מעשה להביאם לידי עבודת כוכבים.

★★

בשו"ת חתם סופר (אהע"ז חלק א' סי' ל"א) כ' דיש לדחות, דז"ל הרמב"ם (הל' עבדים פ"א ה"ד): בא ואמר לך הריני מוכר עצמו לגויים, אין אתה זקוק לו עד שימכר, אבל אחר שנמכר לו, אע"פ שעבר ועשה שלא כהוגן, מצוה לפדותו שלא יטמע שבהם, שנא' אחרי נמכר גאולה תהיה לו, ועיי"ש בכס"מ דמקורו הוא מהתורת כהנים דיליף לה מדכתיב "אחרי נמכר" ולא קודם שנמכר. הרי חזינן מכאן דלא חיישינן למה שהוא מגזם ואומר שיעשה, רק אחרי שעבר עשה מעשה, וא"כ זה שאומר שאם יחרימוהו יצא מכלל הדת. לא חיישינן ליה.

בשו"ת חות יאיר (סי' קמ"א) דחה דשאני הכא דמכר עצמו מחמת דחק, ועכשיו רוצה הוא לשוב אל חיק עמו, אבל מי שמאיים ומגזם בשאט נפש שיצא מכלל הדת, מאן יימר דחיישינן ליה. ועיין עוד בשו"ת חתם סופר יו"ד (סי' ע"ב).

★★

בשו"ת חתם סופר (יורה דעה סי' שכב) כתב, דיש להסתפק באופן שיש לחשוש שימיר דתו ויקח גם בניו הקטנים עמו, וכתב דיש לחלק, דמי שיש בו דעות כוזבות דקרוב לודאי שילמוד גם לבניו אחריו ואז יהיו גם הבנים בכלל כל באיה לא ישובין אין לחוש על הבנים. ועל כן הכת הארורה המאמינים בשבתי צבי ימ"ש הידוע תיפח רוחם וישחקו עצמותם, אם חס ושלום לא יהפך לבכם לטוב אותם יורדפו

עד שמוכר את בתו שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה לא באת לידו עד שמוכר את עצמו.

נמצא אם כן, שהמקשה ערפו ואינו שב מעון זה שבירו, סוף כל סוף נענש בשבעה עונשים, שהם מכירת מטלטליו, ומכירת שדהו, ומכירת ביתו, ומכירת בנותיו, והלוואה בריבית, ומכירת עצמו, הרי ששה דברים. ברם, עם הפסד ממונו שהיה לו בתחילה הרי הם שבעה, שהרי אינו מוכר מטלטליו עד שיאבד כל ממון שהיה, ונמצא שהם שבעה עונשין בשבעה מיני חסרונות שלוקה בהם. בבן יהודע ציין, שבזה מתקיימים דברי הכתוב (ויקרא כו, כח) 'ויסרתי אתכם וגו' שבע על חטאתיכם. על פי זה ביאר גם את דברי הכתוב (משלי ו, ל) 'לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב ונמצא ישלם שבעתים את כל הון ביתו יתן', והיינו כי זה הנושא ונותן בפירות שביעית הוא גנב, יען שהוא מרויח בדברים שאינם שלו, שלא הרשהו השם יתברך עליהן, ונמצא ישלם שבעתים, הם שבעה פרענויות ועונשין הנזכרים, ופירש עוד הכתוב ואמר, אף על גב כי בפסוקים לא נתפרשו אלא רק ששה עונשים, שהם מטלטליו ושדהו וביתו וכי, הנה עוד יש אחת קודם ששה פרענויות אלו, והוא כי אין מוכר מטלטליו ושדהו וביתו אלא אם כן בתחילה את כל הון ביתו יתן, שהוא ממון בעין, ונמצא בצירוף פרענות זו הבאה בראשונה נעשו שבעה, ונמצא זה ישלם שבעתים.

דף כ' ע"ב

בגמ': דתני רבי ישמעאל הואיל והלך זה ונעשה כומר לעבודת כוכבים אימא לידחי אבן אחר הנופל תלמוד לומר אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו.

בנידון זה נחבטו הרבה פוסקים, באופן שצריך לעשות סייג, ולהרחיק את החוטאים, האם צריך לחשוש שמא כיון שיהיו רחוקים יחטאו יותר, או שאין לנו לשקול זאת, והלעיטהו לרשע וימות.

הרמ"א (שולחן ערוך יורה דעה סי' שלד, א) פסק, 'מנדין למי שהוא חייב נידוי, ואפילו יש לחוש שעל ידי כן יצא לתרבות רעה, אין לחוש בכך'. מקור דין זה הוא מתשובת תרומת הדשן (סי' קפא) שהוכיח מדברי האגודה, דהנה להלן (עב, א) מובא בגמרא, שרבי הקדוש אמר לפני